

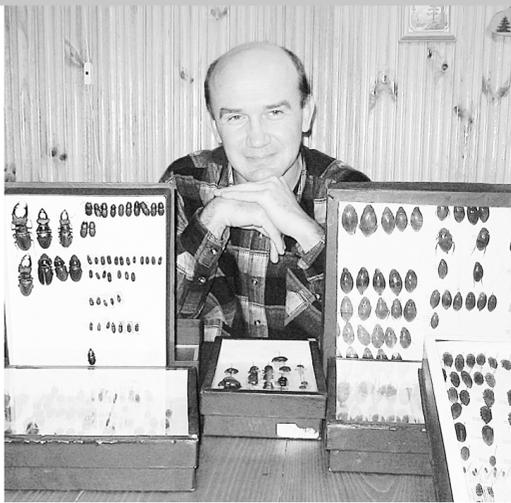

Дзівакі? КОЦЦЬ СОНЦА СКАРАБЕЙ

Жукі на Зямлі з'явіліся здаўна да дыназаўраў. Яны перажылі ўсе прыродныя катаклізмы і прывольна адчуваюць сябе і сёння. На планеце прыкладна паўтара мільёна відаў жывёл і з іх насякомь больш за 1 млн відаў, а атрад жукоў складае тут палавіну. Але працэс не закончаны, і атрад вучоных адкрывае кожную новую для нас віду жукаў. І няма ніводнага калекцыянера, як і музея, дзе была б поўная калекцыя жукоў. Тама даволі цікавая, таму і вырашыў сустрэцца з чалавекам, які жукам прывясціў сваё жыццё.

Сяргей Рындрэвіч жукоў пачаў калекцыянаваць з 11 гадоў і колькі іх сёння ў яго, дакладна скажаць не мог, хоць ведае, што больш за 6 тысяч. Першапачатковае захапленне стала сэнсам яго жыцця: Рындрэвіч стаў біёлагам, напісаў дысертацыю пра жукоў-пльывунцоў Беларусі. Дарэчы, гэтыя жукі добра ачышчаюць вадаёмы ад ціны (зьялянага паўвоніка) — сіпкуюцца ёю. І калі ў кагосьці на дачы ёсць вадушчыкі, то пажадана туды запустіць пльывунцоў. Карычневых даволі вялікіх жукоў можна наладзіць у рэчцы ці сажалцы. Восць так жукі «зрабілі» Сяргея Канстанцінавіча кандыдатам біялагічных навук.

А зараз крыху спынімся на яго калекцыі, у якой ёсць прадстаўнікі гэтага атрада насякомь з усіх кантынентаў — Антарктыда не бярэцца да увагі. Найбольш поўна прадстаўлены вадзяныя жукі, што і зразумела. Вусачы, жукаліцы, златкі, хрушчы, бронзаўкі... Чымсьці яны падобныя паміж сабой, але ў той жа час і адрозніваюцца. Патрабна быць спецыялістам, каб разабрацца ў гэтых стварэннях, якія адліваюць бронзай, сінявой ці зумі чорнай. Калекцыя збіралася падчас экспедыцый на прастрохары былога Саюза. Толькі ў Крым давялося шэсць разоў паехаць за жукамі, і, вядома ж, найбольш прыйшоўшы паездзіць па Беларусі. І ў нас гэтыя насякомыя рассяленыя нераўнамерна. Найбольш колькасьць іх відаў, — у Беларускай пущы і на Палессі. — Найбольшую цікаваць выклікае рэгіён Прыпяці. На вялікі

каваны, а верху ў нейкую там сілу. На гэта я адказаваў, што да Бога прыйшоў праз розум. Ды і многія знаёмыя біёлагі — людзі веруючыя, — растлумачылі сваю жыццёвую пазіцыю Рындрэвічу.

Калі б гэта казаў не біёлаг, то і не ўзнікла б ніякіх пытанняў. Але ж ёсць вучанне Дарвіна, якое не стыкуецца з хрысціянскімі пастулатамі, і біёлага абысці гэты факт немагчыма.

Дарвін — вялікі вучоны, і калі б ён не закрануў чалавека, то да яго не было б прэтэнзій. Дарвін і сам моцна перажываў з тах нападаў. Ды ўвогуле, мы на жыццё павінны глядзець шырыэй. Фізіялагічна чалавек нічым не адрозніваецца ад жывёл, і тут у яго няма перавагі, але чалавек надзелены розумам, і замест таго, каб ахоўваць братоў меншых, адказвае за іх існаванне — знішчае іх па сваіму меркаванню. Драпежнікі ніколі не забівае дзеля забавы, каб нешта здабыць, яму неабходна прыкласці вялікі намаганні, а чалавек трымае ў руках вінтоку з аптычным прыцэлам і з верталёта забівае звера — атрымлівае задавальненне. І гэта супярэчыць

здороваму сэнсу, — адначыню вучоны.

Так, чалавек здольны скараціць жыццёвы свет да мінімуму, але з жукамі яму, відавочна, не справіцца. Насякомыя надзіва жывучыя, і як сказана вышэй — чалавек адкрывае ўсё новае і новае віды жукоў, матылёў, паўукоў... Той, хто веў вайну з прусакамі, ведае, што перамагчы іх немагчыма.

Далёка не кожны чалавек у жуках ды паважвае знойдзе хараво, а многія глядзяць на іх з агідай ды страхам. Але гэта як у каго закладзена прыродай. Яшчэ ў чатырохгадовым узросце Рындрэвіч убачыў па тэлевізары афрыканскую савану, звярнуў. Той эпизод паслужыў штуршком, быў вызначальным момантам — ва ўсёжым разе так лічыць сам Рындрэвіч.

Дарэчы, яму пашанцавала і з жанкай. Аліна Генадзеўна — бацька, працуе на станцыі юных натуралістаў. У многіх экспедыцыях суправаджаўла мужа. Сёння дацэнт Сяргей Рындрэвіч выкладае ў Баранавічскім універсітэце і не забывае падказаць студэнтам, як жыць у гармоніі з прыродай і самім сабой.

Сымон СВІСТУНОВІЧ.

«Нават ужо і марыць няма аб чым, бо ўсё спраўдзілася!»

Паліклініка ў Старобіне прыняла першую пацыентаў. Яна ўваходзіць у склад аб'яднанага медыцынскага балнічнага комплексу, які лічыцца даўгабудам доўгі час. Мадэрнізацыі і аднаўлення аб'екта чакалі амаль пятнаццаць гадоў усё — людзі, якія жывуць у Старобіне, урачы, будаўнікі, якія ў рэкордныя тэрміны правялі поўную яго рэканструкцыю.

Старшыня Мінскага аблвыканкома Мікалай Дамашкевіч, выступаючы на адкрыцці корпуса паліклінікі, назваў будаўнікоў прадпрыемства «Салігорскрамбуд» і асабіста яго генеральнага дырэктара Мікалая Ашэйчыка лепшымі ў краіне. «Толькі яны змаглі за такі невядлікі пражмак часу зрабіць работу самай высокай якасці», — падкрэсліў Мікалай Дамашкевіч.

Жк паведаміў «Звяздзе» начальнік упраўлення аховы здароўя Мінскага аблвыканкома Іван

Ліпніцкі, медыкі ўстанова атрымалі яшчэ і цалкам абсталяваныя медыцынскія кабінеты, амаль «пад ключ». «У Старобіне зараз моцна праводзіцца любячыя віды лячэння і дыягностыкі на самым сучасным абсталяванні», — падкрэсліў ён.

Нагадаем, што кошт работ па аднаўленню будынка складае прыблізна 20 мільярд рублёў. Старобінскі даўгабуд даваўся не проста рамантаваць, але і часткова перабудаваць, таму што за час кансервацыі некаторыя канструкцыі былі пашкоджаныя. Галоўны ўрач Старобінскай другой раённай балніцы Мікалай Калатын падзяліўся ўласнымі пацудзімі: «Нават ужо і марыць няма аб чым, бо ўсё спраўдзілася».

Дамітрый АЛЬФЕР.

Дэмаграфічная бяспека

НЕПРАЦЯГЛАЕ ЖЫЦЦЁ, АБО ХТО АДНІМАЕ ЗДАРОЎЕ?

Фарміраванне здоровага ладу жыцця і стварэнне спрыяльных умоў для пражывання прадугледжвае адзін з раздзелаў Нацыянальнай праграмы дэмаграфічнай бяспекі Рэспублікі Беларусь на 2007—2010 гады.

Паводле слоў намесніка міністра аховы здароўя — Галоўнага дзяржаўнага санітарнага ўрача Рэспублікі Беларусь Міхаіла РЫМЖЫ, неабходна дабівацца ўкаранення моды на здароўе.

Гэта ніколі не стане магчымым, пакуль кожны з нас не ацэніць свой уклад у стан здароўя нацыі. Не скарэж, што ні наваколнае асяроддзе, ні спадчына, ні што сродзі іншае не аднімае ў канкрэтнага чалавека здароўе, так як яго ўласныя звычкі, ляноста і недасведчанасць. На нізкую працягласць жыцця і высокую смертнасць самым непасрэдным чынам уплываюць агульнавядомыя фактары — курэнне, піццянне, нерэцыйнае харчаванне, пішаня вага, п'янства, алкагалізм, наркаманыя.

З курэннем, напрыклад, звязана да 40 працэнтаў смерцяў ад ішэмічнай хваробы сэрца, 30 працэнтаў — ад алкагалічных захворванняў. Штодня краіна стварае 42 чалавекі з-за харчавання з курэннем, а гэта 15,5 тысячы чалавек у год. З цыгарэтнай звычайнай жывуць 65 працэнтаў беларускіх мужчын і 20 працэнтаў жанчын. Найбольшая колькасць курцоў рэгіструецца сярод рабочых і работнікаў сельскай гаспадаркі, на другім месцы — навучніцы вучылішчаў, на трэцім — студэнты тэхнікумаў і ВНУ.

Імкліва ўзрастае значнасць такой сацыяльна-медыцынскай праблемы, як п'янства і алкагалізм. Тэндэнцыя да росту алкагалізму захоўваецца як сярод мужчын, так і сярод жанчын, у якіх залежнасць фарміруецца літаральна за 3—4 гады. Паводле слоў галоўнага нарколага Міністэрства аховы здароўя Рэспублікі Беларусь Уладзіміра МАКІМЧУКА, алкагалізм — гэта не толькі разбураўня сем'і, але і функцыянальнае расстройствы, адмоў-

бам арганізма па ўтрыманню харчовых рэчываў і энергіі. Акрамя таго, штодня для напружаных фізічных практыкаванняў неабходна вылучаць 35—45 хвілін. Да-статкова рухальна актыўнасць дазваляе папярэдзіць узнікненне атэрасклерозу і звязаных з ім захворванняў — ішэмічнай хваробы сэрца, інфаркту міякарда, артрыяльнай гіпертэнзіі. А ў спалучэнні з адмовай ад тлустай, вэнджанай ежы і штодзённым ужываннем хоць бы 2 фруктаў і 200 грамаў гародніны можна, паводле слоў першага намесніка дырэктара Навукова-даследчага інстытута анкалогіі Эдварда ЖАУРЫДА, знізіць анкалагічны захворванні на 30—40 працэнтаў.

У структуры смертнасці беларускага насельніцтва лідзіруюць хваробы сістэмы кровазварота — 54 працэнты. Кожны чалавек, які ўваходзіць у артырыяльную гіпертэнзію, і да 2025 года, згодна з данымі Сусветнай арганізацыі аховы здароўя, гаворка будзе ісці пра 65 працэнтаў. Галоўнай прычынай такога становішча стане нават не курэнне, хоць яго даказана, што і адна выкурена цыгарэта набліжае чалавека да інфаркту міякарда. Галоўнай прычынай неверагоднай распаўсюджанасці павышанага ціску стане павелічэнне працягласці жыцця насельніцтва, кажа дырэктар Рэспубліканскага навукова-практычнага цэнтру «Кардыялогія» Ігар АДЗЯРЬКА. Спецыялістам падаецца рэальна знізіць калі не захваральнасць, то хоць бы смертнасць. Варта толькі развіваць высокую тэхналогію, без якой немагчыма ўзяць сучасную кардыялогію. Разлік колькасці аперацый у адпаведнасці з сярэднеўрапейскай узроўнем (800 аперацый на «адкрыты» сэрцы на 1 мільён насельніцтва ў год) паказвае, што ў рэспубліцы павінна выконвацца адзін трыццаць выпадкаў захворвання на рак, вылучыцца яшчэ адну трыццаць за кошт ранняга выяўлення і эфектыўнасці лячэння, працягнучы жыццё, паліпшыў яго якасць яшчэ ў адной трэці анкалагічных хворых. Прафілактыка раку ўключае ў сябе як барацьбу з курэннем, ужываннем алкаголю, неабалансаваным харчаваннем, піццяннем, атлусценнем, мінімізацыю кантактаў з даказанымі канцэрагеннымі фактарамі, так і ўкараненне дыягностыкі і лячэння новаўвядзенняў, рэалізацыю скрынінгавых праграм, найперш па раку малочнай залозы ў жанчын і прастаты ў мужчын, распрацоўку новых высокаэфектыўных метадаў, аперацыйнае ўкараненне ў шырокую клінічную практыку сусветных да-

Святлана БАРЫСЕНКА.

Гарнізонны развод

На Савецкай плошчы ў Магілёве іштомесся публічна праводзіцца развод Магілёўскага гарнізона міліцыі. На ім супрацоўнікі падраздзяленняў арганізацыі ўнутраных спраў заступаюць на ахову грамадскага парадку. Упершыню ў гарнізонны развод у Магілёве браў удзел міністр унутраных спраў Беларусі Уладзімір Навумаў.

Кіраўніцтва міліцыі лічыць, што такія мерапрыемствы набліжаюць міліцыю да народу, надаюць больш адказнасці і ахоўнікам парадку, і грамадзянам. На плошчы, куды прыйшлі глядзець на развод магілёўскія студэнты і навучніцы, адбыліся паказальныя заняты спецыяльнай роты хуткага рэагавання палка патрульна-паставай службы. Захоп умоўных злачынцаў паказалі таксама міліцэйскія кінолагі і іх паслухняныя, але грозныя гадаванцы. Адбылося ўзнагароджанне лепшых супрацоўнікаў унутраных спраў. А міністр Уладзімір Навумаў сам прайшоў па радах і гутарыў з падначаленымі: пра іх надзвычайныя праблемы, асабісты ўдзел у прафілактыцы правапарушэнняў і ўвогуле мэты службы ў міліцыі. Урачыстым маршам адправіліся супрацоўнікі ўнутраных спраў на службу з Савецкай плошчы.

Уладзімір Навумаў таксама браў удзел у калегі абласнога УУС, дзе падволіўшы вынікі працы магілёўскай міліцыі летася. Міністр заўважыў, што апошнімі гадамі ў Беларусі назіраецца істотнае зніжэнне асабіста цяжкіх і цяжкіх злачынстваў. На яго погляд, негатыўны ўплыў на крымінагенную абстаноўку аказвае п'янства. Напрыклад, на Магілёўшчыне амаль 44 працэнты злачынстваў па лініі крымінальнага вышукі ўчынены асабі ў нецвярзым стане.

Уладзімір Навумаў сказаў журналістам, што ўдалося перарваць розныя каналы паставак у краіну спіртызмацыйнага вадкасці і фальшывай гарэлкі. Гэта праблема актуальная для пажылых Магілёўскай вобласці. Ад атручэння алкаголем у рэгіёне загінула больш за 400 чалавек. Летас канфіскавана 107 тысяч літраў спірту і спіртных вадкасцяў.

Ліона ІВАНОВА.

Навядуманая гісторыя беларускай глыбіні

У маіх расказах пра дзядзьку Пётру, персанажа і рэальнага, і ў нечым прыдуманага, няма толькі аднаго прыўзняцця нерэальных фактаў і сітуацый. Усё гэта было, ёсць і яшчэ будзе ў нашай сучаснай вёсцы. Пётра, па-сялянску абачлівы, але не без хітрынкі і не без таго, каб грабавіць пад сабе. Як ён кажа, толькі курыца грабе ад сабе, але і то азіраецца: а што там з лепшага? Ды толькі бывае, што такая празмерная дзядзькава прага-гасць мяжуе ці нават набліжаецца ўшчыльна да артыкулаў, якія прапісаныя ў адной вельмі сур'ёзнай кніжцы. Але жыццё плануецца не па кніжках. А Пётра, не без сваёй хітрынкі, кажа, што зрабіўшы нешта і не зусім правільнае — лепш пакаюцца. Яно, асабліва пры хрысціянскай вадцы, можа і абыдзецца. Бацькі-дзяды так і прыбаўляліся, наступнікаў гадавалі.

Ды маркучы самі.

Мулкія мяхі

Сядзіба дзядзькі Пётры ў Нырцах адным бокам выходзіць да возера, другім — да меліярацыйнага канала, за якім пачынаецца вялікае калгаснае поле. Дзядзька якраз і тоўся на нейкіх справах на гэтым участку, калі ўбачыў, як з поля да вёскі шпарка кіруюць два

«Беларусь». Пётра падшоў да самай канавы. Праз хвіліну насупраць яго спыніліся і трактары. На зямлі саскочылі Сяргей і Юрка, механізатары, якіх Пётра помніць яшчэ падшыванцамі.

— Дзядзька, угнаеці патрэбны? — гукнуў праз канаву Сяргей.

— А як жа без іх.

— Бутэлька — мех. У нас у трактарах па мяку. Така што бжы да гаспадыні. І сала якага з цыбульай прыклад.

Пакуль Пётра схадзіў у хату, па-

верыць сеткі, якія яшчэ з вечара паставілі на возеры. Але крыху прыпаўняўся. Пакуль правярэў, пакуль выбраў рыбу, сонца ўжо досыць высока ўзняўся над усходнім берагам. У лодцы мэх з рыбай і мяржа, якую Пётра зняў, каб дома аддаваць. Відзець, здаровы шуплак папшукатаў яе. І вось толькі вывернуў з-за трысняжы ў шырокую затокі, якая якраз насупраць яго лані, убачыў на беразе трох. Заціх з вяслоў у руках. А з берагу крычаць:

— Эй, дзед, давай суды, чаго стаў!

Памарудзіў Пётра. Што рабіць? Адварнуць на возера. Але куды ты дзвенешся. Іх трое. А вунь на машыне і маторка. Не ўдзячш. Пагарэў.

На беразе яго сустрэлі нават весела.

— Ну, дзед, колкія рыбы наладзіў? А вось і забаронена прылада лова.

Адзін узяў мэх, вытраў рыбу на траву.

— Так, нядаранна шуплакі, кілаграмы па тры. І віль здаровы. А колкі ўсёго хвацеш? Будзем лічыць.

Другі ўзяўся за мяржо, вываляк яе з лодкі, патрос і звернуўся да трэцяга з пісталетам і блокам на грудзях, відаць, галоўнага сярод іх.

— А як я пракранталяю? — Азваўся аграном, — ля кожнай селкі стаць не будзець.

Аграном з уцешчым, ужо не звязваючы на дзядзьку, пайшлі са дварышка. Дзядзька не ўзняўся з месца. Калі ўжо запрацаваў рухавы машыны, аграном вярнуўся:

— Пётра, папрасі сваю старую, каб ды са два дапамагла перабраць бульбу.

— Канешне, канешне...

На возеры

Паргарэў. Гэта ж трэба — пагарэў. Столькі галоў праносіла. І на табе. Наскочыў. Цяпер дабром не адпусціць. Бач, як пазіраюць, нібы хадзіць на зайца. Усё трое. А ў аднаго і аўтамат за плячымі. Не адпусціць. Гэта не ўчастковы. Вось Аліна ўсчыніць: «Навошта паехаць? Я ж табе казала, калі-небудзь пападзецца! Вось цяпер і плаці!» Эх, пагарэў.

Так даму дзядзька Пётра, кіруючы сваю пласкадонку да берагу. Гэтай раніцай ён вырашыў пра-

важыць сеткі, якія яшчэ з вечара паставілі на возеры. Але крыху прыпаўняўся. Пакуль правярэў, пакуль выбраў рыбу, сонца ўжо досыць высока ўзняўся над усходнім берагам. У лодцы мэх з рыбай і мяржа, якую Пётра зняў, каб дома аддаваць. Відзець, здаровы шуплак папшукатаў яе. І вось толькі вывернуў з-за трысняжы ў шырокую затокі, якая якраз насупраць яго лані, убачыў на беразе трох. Заціх з вяслоў у руках. А з берагу крычаць:

— Эй, дзед, давай суды, чаго стаў!

Памарудзіў Пётра. Што рабіць? Адварнуць на возера. Але куды ты дзвенешся. Іх трое. А вунь на машыне і маторка. Не ўдзячш. Пагарэў.

На беразе яго сустрэлі нават весела.

— Ну, дзед, колкія рыбы наладзіў? А вось і забаронена прылада лова.

Адзін узяў мэх, вытраў рыбу на траву.

— Так, нядаранна шуплакі, кілаграмы па тры. І віль здаровы. А колкі ўсёго хвацеш? Будзем лічыць.

Другі ўзяўся за мяржо, вываляк яе з лодкі, патрос і звернуўся да трэцяга з пісталетам і блокам на грудзях, відаць, галоўнага сярод іх.

— А як я пракранталяю? — Азваўся аграном, — ля кожнай селкі стаць не будзець.

Аграном з уцешчым, ужо не звязваючы на дзядзьку, пайшлі са дварышка. Дзядзька не ўзняўся з месца. Калі ўжо запрацаваў рухавы машыны, аграном вярнуўся:

— Пётра, папрасі сваю старую, каб ды са два дапамагла перабраць бульбу.

— Канешне, канешне...

Ноч з іскрынкай

Гэтай справай дзядзька Пётра займаецца зараз вельмі рэдка.

Можна сказаць, для душы. Але гэтая студзеньская ноч для яго з іскрынкай. З вечара ён нашлаваў танчэй дроў, каб падтрымліваць агонь на адным узроўні, нанасты вадзі. Лазяў ў дзядзькі над возерам. І вось ужо закалапа. Хутка зачур-чур. Дзядзька падстаўляе патрэбны посуд. Першая — гэта на лекі. Бутэльку першаку. Тут, нібыта той спірт, моцна, але для напіранняў. На а затым пакаштаваць — святая справа. У дзядзькі ў лані ўжо і цыбуля, і сала, каб Аліну тутатам не турбаваць.

Культушы чарчук, закусішы, дзядзька раслабаецца. Цяпер толькі зрэзь част пакальваў дроў, мянны вадзі. Справа пайшла. Колькі сябе помніць — займа-

ліся ў вёсцы гэтай справай. Пры палкаж, казалі, не так: вельмі строга паліцыя сачыла, ды і тых, хто мог данесці ў пастарука, халапа. Затое ў вайну, Пётра гэта ўжо добра помніць, самагонку гналі, як кажуць, шырокім сцягам. Зерня ў людзей халапа. У тыя гадзі і прывычаліся мясцовыя мужыкі не проста выпіваць для веселасці, а піць па-спраўдзі-наму.

Шмат гналі і прасты вайны. Але ўжо на продаж. Траба бы было пагарэцькам (згарэла іх вёска ў вайну) апранацца, абуцца. Бывала і так, што гналі самагонку з апошняга зерня, а з выжымак расчынялі хлеб. Давалася і Пётру пакаштаваць таго хлеба.

Раптам ён пачуў нізкія крокі ў начы. Без снугу біючка не бачна. Але яна нехта ідзе. Міліцыя? Ці, можа, Аліна. Прышла правярэць?

Але гэта быў сусед, Юзкі.

— Здароў, самагончык! — гукнуў ён.

— Цішэй ты.

— А каго бяцка? Хто ў нашу глушу паедзе ўначы? Хоць, Пётра, з коміна іскрынкай часам праятлююць. Я чаго і прыйшоў. Падняўся карову паглядзець — вось-вось расчыніцца, а з твай лані іскрынка ляцціць. Гоніць!

Юзкі прысеў на лаве ў прылазніку ля цымянага агеньчыка свечкі. Пётра прыніс бутэльку яшчэ чарчэ лаватай, мутнаватай самагонкі. Гэта само сабой. Не прыйдзі Юзкі цяпер — раніцай бы пачаставаў яго абавязкова. Ды і Юзкі пачастуе яго ў сваю чаргу.

— І чаму хлебная заўдчы мутнаватая? Цуркоўка — як сляза.

— Затое мяккая. І галава ніколі не баліць. Хлеб ён і ёсць хлеб.

— А ведаеш, чым адрозніваецца вінаград ад жыта?

— Ды ж вінаград — фрукт.

— Не, з вінаграду самаробная дзавалецка, а вось наша жытнёўка пад забаронай.

— У нас і вінаград той не расце. А з жыта пакрысе для сябе можна. Калі і ўчастковы, не дай бог, натрапіць — няўжо не даруе?..

Разганала іх на досвітку Аліна, устайшы даць карову. Прыбрала да рук увес наганы скарб. Але за лані ў Пётры ёсць яшчэ бутэлька. Абы снугам не замало.

Колькі сябе помніць — займа-

ліся ў вёсцы гэтай справай. Пры палкаж, казалі, не так: вельмі строга паліцыя сачыла, ды і тых, хто мог данесці ў пастарука, халапа. Затое ў вайну, Пётра гэта ўжо добра помніць, самагонку гналі, як кажуць, шырокім сцягам. Зерня ў людзей халапа. У тыя гадзі і прывычаліся мясцовыя мужыкі не проста выпіваць для веселасці, а піць па-спраўдзі-наму.

Шмат гналі і прасты вайны. Але ўжо на продаж. Траба бы было пагарэцькам (згарэла іх вёска ў вайну) апранацца, абуцца. Бывала і так, што гналі самагонку з апошняга зерня, а з выжымак расчынялі хлеб. Давалася і Пётру пакаштаваць таго хлеба.

Раптам ён пачуў нізкія крокі ў начы. Без снугу біючка не бачна. Але яна нехта ідзе. Міліцыя? Ці, можа, Аліна. Прышла правярэць?

Але гэта быў сусед, Юзкі.

— Здароў, самагончык! — гукнуў ён.

— Цішэй ты.

— А каго бяцка? Хто ў нашу глушу паедзе ўначы? Хоць, Пётра, з коміна іскрынкай часам прая

РЭКОРДНАЯ НАСТОЙЛІВАСЦЬ

«Не адступайце і не здавацца!» — прыкладна пад такім дэвізам Аляксандр Бендзікаў з Магілёва, які спрабаваў усталяваць новы светны рэкорд, працаваў 3 дні і амаль не спаў на працягу двух начы. Аднак яго задуме не суджана было здзейсніцца... канструкцыя рушылася тройчы: першы раз — увечары 12 студзеня (аднак Аляксандр жвава прыняўся ўзводзіць новую), на наступны дзень, калі мінеральна вада на стале працягнула змянялася кавай (ноч без сну нікога не робіць бадзёрым), а вышыня вежы перавысіла 30 сантыметраў, канструкцыя павалілася зноў. Нават тады Аляксандр не губляў аптымізму і завяраў усіх:

— У пратэрмінавай тры спробы? Тры. Вось і ў мяне будзе столькі ж!

На жаль, трэцяя спроба таксама не была ўдалай. Цікава, што большую частку апошняй вежы ўдалося выратаваць і перанесці на пачкі запалак.

— Назіральнікі заўважылі, што канструкцыя скрывілася і прапанаваў яе паправіць, — тлумачыць Аляксандр Мікалаевіч, — стаў папраўляць, а яна пачала падаць... Хто ведае, калі б не крапаў, можа, яна і была б цэлая...

Якая ж прычына няўдачы? На гэта пытанне не ведае адказу і сам творца.

— Кожная спроба адрознівалася ад папярэдняй. Трэцяя кан-

струкцыя, напрыклад, была самай шырокай. Можа, трэба было зрабіць яе яшчэ больш шырокай, тады яна была б устойлівай. Даведацца пра гэта можна толькі, як кажуць, метадам тыку. Відэа, усё ж такі запалкі ў аснове не вытрымліваюць такой вагі.

— З запалкамі цяпер адмовіцца эксперыментавачы — пытанне янае.

— Чаму ж? Можна будзе спрабаваць на рыльцы бутэлькі іх размясціць.

Аляксандр не выключаче спроб і з іншым матэрыялам. Кажы, «толькі адпачыць спачатку трэба».

Выратаваную частку канструкцыі давалося разбурыць самому Аляксандру. Не абышлося без кур'ёзаў: і стол расквашаў, і дзьмуў, канструкцыя не паддалася — відаць, на славу збудавана была! Пасля некалькіх спроб Аляксандр усё ж такі «здзьмуў» сваё творэнне.

Ці атрымае Аляксандр Бендзікаў дыплом за сваю «пабудову»,

пакуль невядома, а вось тое, што ён пабуй у рэкорды цярпліваці, упартасці і настойлівасці — бяспрэчна! Гэта могуць пацвердзіць усё тыя, хто на працягу трох сутак здзяйсняў рэгулярныя паломніцтвы да месца падзей.

Аля МАЧАПАВА. Фота аўтара.

аўта

Рубрыку вядзе Мікола ДЗЯРЭПА.

аматар

Аўтаадказчык

«ПРАТЭРМІНАВАНЫЯ НЯСПРАЎНАСЦІ»

Я не прайшоў тэхнічны агляд. Мне выдалі дыягнастычную карту і сказалі, што на выпраўленне няспраўнасцяў адрэзана 20 дзён. А што будзе, калі я не паспею адрамантаваць аўтамабіль за памянёны тэрмін і ці магу я ездзіць на ім да выпраўлення няспраўнасцяў?

Аляксандр Старкоўскі, Мінск

Згодна з пановавай Савета Міністраў Беларусі ад 12 студзеня 2006 года № 32, транспартны сродак павінен быць прадстаўлены на паўторны тэхгляд не пазней як праз 20 дзён пасля папярэдняга ТА. У такім выпадку праўрацтва будзе толькі тыя вузлы і сістэмы транспартнага сродку, якія пры папярэднім аглядзе былі няспраўныя. Калі ж вы не паспееце ўключыцца ў адрэзаны 20 дзён, то давядзецца праходзіць тэхгляд на поўнай праграме.

Цяпер наконт другога пытання. Правілы дарожнага руху забараняюць эксплуатацыю транспартнага сродку, які не прайшоў

тэхнічны агляд. І дыягнастычная картка ў дадзеным выпадку не дае апраўдання. Між іншым за несвоечасовае прадстаўленне транспартнага сродку на тэхнічны агляд, гэтаксама як і за яго эксплуатацыю, прадугледжана адміністрацыйная адказнасць у памеры ад 0,2 да 1 базавай велічыні.

Аўтабяспека

СМЕРЦЬ У ЦЕМРЫ

Летас у нашай краіне адбылося 7200 дарожна-транспартных здарэнняў (ДТЗ), у якіх загінулі 1722 чалавекі.

Пра гэта паведзілі наместнік міністра ўнутраных спраў Віктар Філістоўч. У параўнанні з суседнімі постсавецкімі краінамі сітуацыя на беларускіх дарогах значна лепшая. Калі ў Беларусі з разліку на 100 тысяч жыхароў у ДТЗ загінулі 17 чалавек, то ў Расіі — 26, ва Украіне і Літве — 25. За тое ў Швецыі, дзе прыкладна такая ж колькасць насельніцтва, як у Беларусі, у аўтаваарых гіне ў 2 разы менш людзей, чым у нашай краіне.

Генерал Філістоўч падкрэсліў, што амаль палова аварыі з цяжкімі наступствамі здарылася з удзелам пешаходаў. Прычым 80 працэнтаў пешых ахвяр ДТЗ загінулі ў цёмны час сутак. Для таго, каб не напаткаць смерць у цемры, жыхары Беларусі павінны набыць і насаціць святлоадбівальныя элементы — флікеры. Як сведчаць даследаванні нарвежскіх вучоных, у пешаходаў, на чым адзенні прымацаваны флікеры, рызыка трапіць у аварыю змяняецца на 85 працэнтаў. Справа ў тым, што пешахода без флікера вадзіцель можа заўважыць на ад-

легасці 25—40 метраў і не заўсёды паспявае прыняць меры для прадухілення наезду. А чалавек з флікерам пры бліжэй святле фар аўтамабіля бачна за 130—140 метраў, пры далёкім — на адлегласці 400 метраў.

Аўтагараскон

ПАСПЯШАЕШСЯ — У АВАРЫЮ ТРАПІШ!

На працягу гэтага тыдня верагоднасць узнікнення небяспечных сітуацый на дарогах у першую чаргу будзе звязана з рызыкаўнымі паводзінамі пешаходаў.

17 студзеня для вадзіцеляў будзе даволі напружаны дзень. Правіце пільнасці і абачлівасці палізу шолк, гандлёвыя цэнтры, лячэбных устаноў і ўваходаў у метро.

18 студзеня ў «нявыгадным» становішчы апынуцца самі ж парушалнікі Правілаў дарожнага руху. Ім давядзецца адказаць за свае паводзіны па ўсёй строгасці закона.

19 студзеня аварыйныя сітуацыі найперш могуць узнікнуць пры парушэнні чарговасці праезду перакрыжаванняў і правілаў маневравання. Асабліва ацяжарожнасць трэба працягваць у цёмны час сутак.

20 студзеня верагоднасць сутыкненняў, у тым ліку з нерухомымі аб'ектамі, павялічыцца ў другой палове дня.

21 студзеня зоркі спрыяюць усім падарожнікам. Аднак дзеля гэтага неабходна дэталева планаваць свае маршруты. Нявылітым вадзіцелям, а таксама пешаходам трэба быць асабліва пільнымі пры дрэнным самаадчуванні і непагадзі.

Іх шанавалі продкі

(Працяг. Пачатак у нумарах за 13 і 16 студзеня.)

Мама апранае сыночку цёплае футра, хавае ручкі ў цёплыя рукавічкі і толькі тады вядзе на вуліцу, дзе пануе мароз. На сынава пытанне, чаму трэба так цёпла апранацца, адказвае, што на дварэ Зюзя, трэба бараніцца, каб не нарабіць шкоды. І ўжо сярод белых снежных гурбаў, ад бляску якіх ажно коле ў вочы, мама расказвае пра таямнічага і загадкавага Зюзю.

Даўным-даўно, калі яшчэ не было цэркваў, нашы продкі называлі бога зімы і холаду Зюзюй. Вядлі яго толькі на беларускіх землях. Як значнае вядомае даследчык П. Шпілеўскі, імя гэтага «халоднага» бога паходзіла ад слова «зюзець», што азначае мерзнуць, калець ад марозу.

А ад гэтага, відаць, пайшло яшчэ адно слова — «калець», што значыла памерці, практычна — ахаладаць, страціць жыццёвую сілу. Лічылася, што зіма з усім сваім войствам прыязджае на зямлю на ярэзцы кабылах. Часам з яўляецца на вауках. Затым яна становіцца на ногі і пачынае сваю сцюдзёную справу: скоўвае зямлю, будзе на рочках ледзяных масты, выстудвае усё навокал, нават неба.

Па-рознаму ўяўлялі людзі Зюзю. Але ўсе, бадай, сыходзіліся, што гэта стары тоўсты дзед, Нізенькага росту. У яго белыя, як снег, валасы і ткая ж беляя і доўгая барада. Паназіраўце калі-небудзь, як падаюць з неба мяккія сняжычкі, як кружацца ў бясконцы танцы. Гэта бог зімы Зюзя ціхім снегавеем плыве над зямлёй. Здаецца, нябачны дзед сваёй пушыстай і вількай барадой змятае ўсе сечеж і дарожкі, атуляе снегам дрэвы ў лесе і садзе, насыпае высокія гурбы, з якіх так добра з'язджаюць на санках.

І вось дзіва, гэты стары не звачае на мароз — чым ён малцейшы, тым яму лепш. Ходзіць па сыпчым снезе босы, без шапкі. Здагадаліся, чаму? Дык ён жа сам мароз ды холад, каго яму баяцца? Хіба што цёплага бога Сонца Ярыгу, які, праўда, з'ехаў адсюль у падземнае царства. Аднак, відаць, каб не захварэць, апранаецца Зюзя ў доўгае белае футра. Блукае па белым свеце з вількай жалезнай булавою ў руцэ. Калі нехта разлуе яго, так стукне булавою ў пень, што ажно несічаны гул ды трэск навокал разыходзіцца. Вось тады і пачынаюцца самыя маразы. Таксама траскучы. Калі ў такім настроі Зюзя з'явіцца ў вёсцы, то і там наступіць халадзца. Ходзіць, пагруквае булавою па дрэвах, а то возьме і смяльне па сценах хат. Асабліва любіць гэтыя забавы светлымі зорнымі начама. Бярвенні ў сценах пачынаюць трэскацца з такім гукам, як бы страляе хто. Калі хлалуч ці дзятчынкі спытаюцца, хто гэта, бацькі адказваюць: «Гэта сам Зюзя стучае. Бог холаду ўшчувае людзей».

Здарэцца, зграілы лютых ваўкоў рассяпаюцца па зямлі Зюзевыя служкі — завая ды мяцельца, кудаса ды завураж, дзікім зываннем да жаху даводзяць малых і старых, а вечар такі, што не зразумее — гэта ён у комінах падывае, ці чэрці скуголяць.

Любым месцам побыту для Зюзі з'яўляецца лес. Утульна яму тут, вясела і звыкла, паветра марознае і здаровае, ёсць з ім забава ладзіць. Зайчыкі, якія змялілі шрава адзенне на белае — гэткае ж, як і ў Зюзі, у хованкі і ім гуляюць. Вавэры займальныя казкі расказваюць, а самі смакавітыя арэхі лускаюць, сухімі грыбамі ласуюцца. Загубяцца Зюзя ў лесе і завядзецца пра людзей, не даймае іх сцюжой.

А яму ж разам са сваімі служкамі трэба на палі снегу насыпаць, каб цёпла ім было, каб вясной закусцілася ўраджайна збажына. У садзе дрэўцы снегам атуліць трэба, каб не патрэскалася кара, не вымерлі карыччыкі. На рэках ды азёрах, на самых багністых балотах разам з ледзяным Дзедам марозам будзе Зюзя масты. Каб правярць іхнюю надзейнасць, у абдымку ходзяць паспя па лёдзе, Зюзя стучае па ім булавою: адно крохча ды стогне пад імі тоўсты лёд, але вытрымлівае.

Кажуць, што ў вёсцы Зюзя з'яўляўся толькі дзеля таго, каб папярэдзіць сялян пра суровую зіму. Шанаваў, выходзіць, бог холаду добрых людзей, не меў ах-

ЗЮЗЯ

ваты дарма пацвельвацца ды насміхацца. Асабліва спагядлівым быў до бедных сялянскіх сем'яў. Мо каб падвесціць іх, вазьме і ўпрыгожыць дрэвы бяліотым інеем, а пасля папросіць вецёр, каб патрос іх. І сам радуецца, калі мільяды яркіх блістаў лётваюць у паветры, зваюць на сонцы каштоўнымі крышталікамі.

Калі ж на некага засяродзе, то можа адмарозіць палец, нос, руку ці нагу, можа выстудзіць хату. Часам да самых костачак прабярэ, усю кроў застыдзіць, а тады адлусціць небаракую, каб помніў пра Зюзеву дабрину. Ачюмаецца чалавек, а Зюзя ўжо і след прастыў. Калі ж сустрае каго на добрым падпітку, можа да смерці замарозіць. Ператворыцца тады ў вількага снежнага мядзведзя, нападзе на чалавека, сцісне ў абдымках, паваліць на зямлю і прыскае, пакуль той не зледзянее.

Зюзю лічылі гадоўным распарадчыкам марозоў. Ад яго залежала, будзе мароз шкодным альбо памярковаым. Асабліва моцныя маразы нахопліліся перад Новым годам і Калядамі. Яшчэ раз лютаваў Зюзя напрыканцы зімы. Ці не таму апошні зімовы месяц называлі лютым: «Пытаецца люты, ці добра абуты».

Каб не зпаваць «халоднага» бога, людзі стараліся задобрываць яго. Асабліва любіў Зюзю куццю. Таму цёмнымі марознымі каляднымі начама прыходзіў у вёску, зазіраў праз шыбы ў хату, шукаў на сталах свой любімы наедка. Яму і дагтуль пакаюцца на сталах трохі куцці. Пры гэтым прыгаворваюць: «Зюзя на дварэ — куцця на сталах». Часам кідаюць першую лыжку каляднай кашы за акно і кіпчужы янога служку: «Хадзі, мароз, куццю есці!». Падлікаваўшыся, Зюзя станавіўся дабрыйшым, больш лагодным. У падзяку за чалавечую шчодрасць пакаўда на ваконным шкле прыжоўны ўзоры, розныя зімовыя кветкі. А багаты Дзед Мароз прыносіў дзеткам падарункі. Калі ж у некага калядны стол быў пусты, Зюзя страляў і грукваў у сцены, не даваў скваннаму гаспадару спаць, папохаў яго.

Але на Грамніцы, 15 лютага, настойлівае сонейка праб'ецца праз хмары і засвечыць цяплей. Не вытрымае тады Зюзя, залпаца ад разумення, што хутка ўцякаць яму давядзецца, каб жыць застацца. Людзі ж сачылі: калі на Грамніцы павенчана п'ецца вадзіцы, то на Юр'я (6 мая) вол наесца травіцы. У дзень веснавага сонцавароту — 21 сакавіка, калі на сваю вахту заступае «цёплы» бог Ярыла, пачне Зюзя змятаць апошні снег з нябесных палаццяў і ў далёкую дарогу збірацца, каб адпачыць за лета, да наступнай зімы сілы набрацца.

Анатолю БУТЭВІЧ.
(Працяг будзе.)

Сёння

Сонца	Усход	Заход	Даўжыня дня	Месяц
Мінск	8.18	16.21	8.03	Маладзік 19 студзеня.
Віцебск	8.14	16.05	7.51	Месяц у сузор'і Казярога.
Магілёў	8.08	16.11	8.03	Імяніны
Гомель	7.58	16.15	8.17	Пр. Аляксандра, Апанаса, Архіпа, Арцёма, Карпа, Клімента, Лукі, Марка, Ніканора, Прохара, Радзівона, Сцяпана.
Гродна	8.32	16.37	8.05	К. Антаніны, Антона, Генрыка, Мар'яна, Расціслава, Юльяна, Яна.
Брэст	8.25	16.45	8.20	

Надвор'е на заўтра

...у суседзях

ВАРШАВА	+7 ... +9 °C	Без ападкаў	МАСКВА	+1 ... +3 °C
ВІЛЬНЮС	+4 ... +6 °C	Без ападкаў	РЫГА	+3 ... +5 °C
КІЕВ	+6 ... +8 °C	Без ападкаў	С-ПЕЦЬЯРБУРГ	+2 ... +4 °C

17 студзеня

1732 год — у вёсцы Воўчын цяперашняга Камянецкага раёна Брэсцкай вобласці нарадзіўся Станіслаў Аўгуст Панятоўскі, апошні кароль Рэчы Паспалітай (1764—1795), праводзіў палітыку, арыентаваную на Расію. У выніку ўлада караля аказалася пад кантролем Расіі, і ўжо ў 1772 годзе адбыўся першы падзел Рэчы Паспалітай, а ў 1793 годзе — другі. У час паўстання Т. Касцюшкі ў 1794 годзе быў адхілены ад улады, хоць фармальна захаваў трон. Праз год падпісаў акт адмовы ад трона на карысць Кацярыны II. Памёр у 1798 годзе.

1912 год — члены спецыяльнай англійскага даследчыка Роберта Скота першыя ў свеце дасягнулі паўднёвага полюса. Сам Р. Скот загінуў на зваротным шляху.

«Тваё прыйдзе — дакакайся. Калі тое, чаго ты так чакаў, не прыйшло, — значыць, гэта не тваё і шкадаваць аб ім не трэба.»

Аўтар невядомы.

УСМІХНЁМСЯ!

Прыходзіць адзін мужык на работу ўладкоўвацца пасля навагодніх святаяў. Узалі. Водзіць яго калега па офісу, паказвае дзе, што і як. У канцы абходу мужык пытаецца:

- А дзе ў вас смяляць?
- У нас не смяляць.
- Чаму?
- Баімся, перагардзатуе...

У мясной лаўцы.

— Што жадаеце, мадам?

— Выражце мне, калі ласка, кавалачак мяса, каб ён гарманіраваў з зялёнымі і сінімі кветкамамі на маім талерачках...

Птушкі, якія паляцелі на поўдзень, са злосці выдзіраюць у сабе апенныя пер'е, калі слухаюць метазводкі з радзімы.

— Пайсці на працу ці паспаць?

— Паспаць ці пайсці на працу?

— Пайду на працу і паспялю!

Міжнародны клуб «ЗВЯЗДА»

НАШ ПАРТНЁР — ПОЛЬШЧА

Дагаворная база развіваецца паспяхова

На канец мінулага года паміж Беларуссю і Польшчай было заключана звыш п'ятдзесці двухбаковых дагавораў. Асноўным дакументам у адносінах з двох суседніх краін з'яўляецца Дагавор аб добрасуседстве і дружальным супрацоўніцтве ад 23 чэрвеня 1992 года. Толькі на працягу двух апошніх гадоў бакамі было падпісана некалькі міжурядавых і адно міжурядовых пагадненняў, а яшчэ дзевяць міжурядовых дамоваў уступілі ў сілу. Такая грамадзянская дагаворная база беларуска-польскіх адносін дазваляе паспяхова развіваць гандлёва-эканамічныя сувязі. Так, за дзесяць месяцаў мінулага года тавараабарот з Польшчай павялічыўся на троець, склаўшы 1,48 мільярд долараў.

Барыс ЗАПЕСКІ,
дырэктар РІА «Міжнародны клуб».

Работа в Польше

Огородное хозяйство примет на работу женщину для сезонной работы в оранжерее.

Дополнительная информация по телефону: (8-10-48-662) 379-860, с 18 до 21 часа.

Работаем через агентства Беларуси соответствующего профиля, имеющие необходимые разрешения и лицензии.

«БЛАСЛАВІЦЕ, ДОБРЫЯ ЛЮДЗІ, НЯВЕСТУ Ў ДАРОГУ ЗЫРАЦЬ»

(Працяг. Пачатак у нумарах за 13 і 16 студзеня.)

Распушчаныя валасы былі знакам «няўключанасці» іх уладальніцы ў свет традыцый і прынятых грамадствам культурных каштоўнасцяў. Узгадваецца, згодна з народнымі паданнямі, душы заўчасна пайшоўшых з жыцця маладзіц з'яўляліся з вады — іх стыхій існавання — у вывае русалак, характарнай прыкметай якіх былі менавіта доўгія распушчаныя валасы. А з другога боку, каб увайсці ў кантэксце з Космасам або душами нашых далёкіх продкаў падчас калядных варажбаў, дзятчаты таксама павінны былі распушчыць валасы.

Паводле ўяўленняў беларусаў, валасы нельга было раскідваць. Яны маглі патрапіць у рукі вядзьмака і той, выканаўшы з імі разнастайныя магічныя дзеянні, можа лёгка пауплываць на лёс іх гаспадары.

Па структуры валасоў меркавалі аб характары чалавека, лі-

чылася, што той, у каго каляныя валасы, валодае злосным норавам.

У кантэксце вясельнага абраду валасам надавалася выключаная увага. З імі выконваўся цэлы шэраг вельмі важных рытуальных абрадавых дзеянняў.

Па-першае, падчас «пасад» жаніху крывападобна выстрыгалі або выпальвалі валасы, нявесце некалькі разоў дзятчаты-сяброўкі распушталі і запляталі валасы ў некалькі кос.

Па-другое, у касу нявесце ўпліталі «красу» (чырвоную стужку, якая выконвала ролю абрэзга ад суроўкі і разнастайных «падробак» нядабрачливых гаспадароў).

Па-трэцяе, часам валасы выкарыстоўвалі ў магічных дзеяннях. Напрыклад, на Навагрудчыне да гэтай пары захавалася надзвычай змястоўны па сваёй сутнасці абрад: пасажына (або хросна) маці брала некалькі ва-

ласінак з галавы жаніха і нявесцы, скручвала іх, пераплетала паміж сабою, і спальвае, каб навежна злучыць маладых.

І нарэшце, па-чацвёртае, пасля вяселья жанчына змяняла сваю прычоску: замест адной касы — знака дзятчавства — яна расчэсала валасы на прабор, заплятала іх у дзве касы і ўкладвала ў выглядзе гнязда (сямейнага).

Відавочна, што доўгая частка фаты павінна была закрываць валасы нявесцы і ў храме падчас шлюбу, і ў хаце на працягу ўсяго вяселья.

Валасы шырока выкарыстоўвалі ў чорнай магіі. Напрыклад, каб пасварыць маладых, бяруць валасы кошкі і сабакі, змешваюць іх, чытаюць спецыяльную замову, а потым падківаюць ці то пад вясельны картэж, ці то пад лаву маладых, а часам і сёння іх знаходзяць пад ложкам, на якім маладыя

правялі першую шлюбную ноч. Таму паспрабуйце зрабіць так, каб валасы нявесцы на працягу ўсяго перадыняльнага перыяду і самога вяселья не апынуліся ў чужых руках.

ТРАДЫЦЫЙНЫЯ УЯЎЛЕННІ АБ ВАЧАХ

Абавязковым элементам фаты нявесцы быў тонкі валом, які павінен быў прыкрываць вочы маладой. Вочы, таксама як і валасы, з'яўляюцца яшчэ адным вельмі інтэнсіўным каналам энергаінфармацыйнага абмену. Тонкі валом выконваў ролю ўсё таго ж экрану — ён абараняў нявесту ад магчымых суроўкаў, наступствы якіх для здароўя яе самой і асабліва будучых дзятчых маглі быць самымі непрадказальнымі.

Паводле народных уяўленняў, чалавек мог адным толькі поглядам паўплываць на лёс іншага чалавека, «адняць» здароўе, зрабіць непрадказальным на не-

каторы час і г.д. У народнай медыцыне такое захворванне носяць назву «сурокі». Аб некаторых людзях казалі, што ад іх погляду ўсё навокал камянее. У хрысціянстве выява вока ў трохітунку стала сімвалізаваць усюдынасць Госпада. Глядзець у вочы можа толькі чалавек з чыстымі намерамі. Выраз «не можа вочы глядзець» азначае не што іншае, як сорам чалавека за яго дрэнныя ўчынкы.

Часцей за ўсё захворваннемі вачэй Творца караў тых, хто не выконваў строгаю забарону шыюцца або прасці ў пяціну або святочныя дні: «Матухна Пра-сочы засмеціць не шануючымя яе бабам вока кудзеллю».

Па той жа прычыне ў пяціну нельга было карыстацца іголкай, шыла, нажніцамі і іншымі вострымі рэчамі.

На Палессі ў пяціну забаранялі вымаць попель з печы, каб «не засмеціць вочы пылам».

Пайсцюна лічылася, што ў таго, хто будзе ткаць або прасці ў пяціну на тым свеце «бацька і маці аспелюнуць».

Часцей за ўсё народныя лекары лячылі хваробы вачэй крывічнай, каляднай або талай вадой, расой, якую збіралі ў пэўныя дні (напрыклад, 7 ліпеня — у дзень святкавання Яна або Івана Купалы), здзяйсняючы цэлы шэраг магічных дзеянняў.

Адчыненыя вочы нябожчыка ў момант смерці прадказвалі смерць кагосьці з блізкіх: «нябожчык вока адчыніў, сабе сябра выгладвае». Для таго, каб вочы ў нябожчыка не адчыніліся, яму на павекі клалі манеты.

Лічылася, у таго вочы будучы «зоркімі», хто часта глядзіць на неба і лічыць зоры.

Аксана КАТОВІЧ,
Янка КРУК.
(Працяг будзе.)

ЗВЯЗДА

БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь

РЭГІСТРАЦЫЙНЫ НУМАР 1.

Галоўны рэдактар **У. НАРКЕВІЧ.**

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ: **І. БАРАНОЎСКІ, С. ГРЫБ, У. ЗДАНОВІЧ** (намеснік галоўнага рэдактара), **Н. КАРПЕНКА, Л. ЛАХМАНЕНКА, А. МЯСНІКОў, Т. ПАДАКІЯ, С. ПРОТАС** (намеснік галоўнага рэдактара), **С. РАСОЎЛКА, Л. РЫЖАНКОВА** (першы намеснік галоўнага рэдактара), **Л. СТВЕРДЦЬКАЯ, А. СЛАНЕЎСКІ** (намеснік галоўнага рэдактара), **В. ЦЕЛЯШЧУК, І. ШЧУЧЭНКА.**

НАШ АДРАС: 220013 г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 287-19-19; аддзелаў: пісьмаў — 287-18-64, падпіскі і распаўсюджвання — 287-18-51, корэспандэнцыя — 287-19-68, сакратарыята — 292-05-82.

адказных за выпуск дадаткаў: «Чырвоная змена» — 292-44-12; «Мясцовае самкараванне» — 292-21-03, уланскіх карэспандэнтаў: у Брэсце: 20-37-98, Віцебску: 24-31-92, Гродне: 43-25-29, Гомелі: 74-13-92, Баранавічах: 7-26-02, Магілёве: 32-74-31; бухгалтэры: 292-22-03; даведкі па рэкламе і аб'явах тэл.факс: 287-17-79, e-mail: reklama@zvayzda.minsk.by, рэдактар рэкламнага аддзела — тэл.факс 292-04-52.

html: www.zvayzda.minsk.by E-mail: info@zvayzda.minsk.by

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не з'яўляюцца суадноўца з меркаванням рэдакцыі. Рэдакцыя пакаідае за сабой права не ўступаць у перапіску з

аўтарамі. Перадруку матэрыялаў, апублікаваных у «Звяздзе», толькі з дазволу рэдакцыі.

Матэрыялы, пазначаныя гэтым значком, носяць рэкламны характар.

Адказнасць за змест рэкламы нясуць рэкламадаўцы.

Газета адрэдаваная ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку».

Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Выходзіць 250 разоў на год.

Тыраж 37.095. Індэк 63850. Зак. № 296. Нумар падпісанні ў 1930.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12